

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Aktiv Landsbygd

*STARTA FÖRETAG
PÅ LANDSBYGDEN*

ENSTABERGA
STÖRODLING

LADDSTATIONER
ELFORDON

UTBETALNINGAR

Digitaliseringens upp- och nedsidor

I veckan som gått deltog jag på en konferens om digitaliseringens möjligheter. Det är fascinerande att tänka att vi i framtiden sannolikt har förarlösa bilar, transportfordon, traktorer med mera. Redan nu tillämpas så kallade drönare i allt större utsträckning för att underlätta olika typer övervakning. Det är inte heller osannolikt att en del av exempelvis fältkontrollarbetet kommer genomföras med den typen av hjälpmedel i framtiden. Allt fler tjänster erbjuds över internet och inom lantbrukssektorn är vi inte sena att anamma den nya tekniken. Det är några år sedan nu som ansökan av jordbrukarstöd i det närmaste helt övergick till att hanteras över nätet (SAM Internet). Tekniken är bra och hjälper oss för det mesta att göra rätt. Systemen talar om för oss när exempelvis arealer inte stämmer, när grödkoder är fel eller när ansökan på något annat sätt är ofullständig. En stor hjälp för såväl den sökande som oss på länsstyrelsen, som hanterar ansökan när den kommit in. Jag är av den uppfattningen att digitaliseringen varit och är helt nödvändig och ger ett snabbare och effektivare arbetssätt.

Utbetalningar av stöd kan förenas

Nedsidan med digitaliseringen är när IT-system inte riktigt håller måttet och en stor del av arbetet måste göras manuellt. Då ökar risken för felkällor och förseningar vilket är fallet när det gäller hanteringen av jordbrukarstöden. Läget med utbetalningarna ser för stunden bra ut i Sörmland men då IT-systemen byggs parallellt med stödprocessen kan utbetalningarna till viss del äventyras. Hur mycket vi klarar att betala ut så tidigt som regelverket tillåter återstår att se. Att införa en ny jordbrukspolitik med ett nytt regelverk och samtidigt bygga ett helt nytt IT-system har varit en stor utmaning.

Ett historiskt år

Det har till stor del varit ett unikt år med tanke på ovan. För första gången i arealstödens historia ska också gårdstödet detta år utbetalas i förskott till er lantbrukare. Hela 70 procent av det ansökta beloppet kommer att utbetalas redan i oktober. Ett viktigt beslut för att förbättra

likviditeten i lantbruksföretagen. Underlagen för utbetalning förbereds nu och hanteras sedan av Jordbruksverket som också slutför utbetalningarna. För mer information om utbetalningar kan du läsa på annan plats i denna tidning eller gå in på jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se.

Året är historiskt även när det gäller vädret. Ett fantastiskt skördeväder med en ovanligt varm och torr höst. Så här höga temperaturer i mitten av september har inte uppmäts på många, många år. Globalt sett är året också det varmaste hittills sedan mätningarna påbörjats, vilket inte kan sägas vara positivt med tanke på miljö och klimat.

Ulrika Lundberg

Ulrika Lundberg
Landsbygdsdirektör
ulrika.lundberg@lansstyrelsen.se

Läs på webben!

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Nästa nummer
december
2016

INNEHÅLL NR 3 / 2016

8

Rädda trädjättarna!

Många träd i Södermanland hotas av igenväxning men kan räddas genom frihugning. Läs mer om länsstyrelsens arbete på sid 8.

Förprovning av byggnation

6

Ska du bygga nytt djurstall eller utöka antalet djurplatser måste du i de flesta fall förpröva detta. På sid 6 får du reda på hur det går till.

Prata mer om dovhjort

18

Med projektet Dohvjort i samverkan vill man uppmanera jägare och markägare att diskutera dovhjortsförvaltning.

MER I DETTA NUMMER: Utbetalningsplan, 3 | Ansökan om landsbygdsstöd, 4 | Utbetalning av landsbygdsstöd, 5 | Förprovning, 6 | Djurskyddskontroll, 7 | Rädda trädjättarna, 8 | Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö, 8 | Landsbygdsutveckling, 10 | Laddinfrastruktur, 12 | Vägkanter och skogsbyrn, 13 | Landsbygdsföretag, 14 | Viltkameror, 16 | Störödling, 17 | Dohvjort i samverkan, 18 | Fiskebroschyr, 18 | Svartmunnad smörbult, 19 | Samförvaltningsplan, klövvilt, 19 | Förvaltningsplan, skarv, 20 | Opastöriserad mjölk, 20 | Miljörådgivning, 21 | Ekologisk produktion, 21 | Funktionstest sprutor, 22 | Telefonlista, 23 | Receptet, 24

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

REDAKTION
Helena Larsson
Åsa Kuhlau
Monika Pettersson

LAYOUT &
PRODUKTION
Ditt Kreativa Team
www.kream.se

TRYCK
Elanders
Sverige AB

OMSLAGSBILD
Monika Gustafsson

KONTAKTA OSS
E-post: aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Utbetalningsplan för jordbrukarstöden

De allra flesta har fått sina pengar de datum som var satta av Jordbruksverket. Nedan kan du läsa om när kommande stöd är planerade att betalas ut. Har du inte fått dina pengar i tid kan du alltid ringa in till oss och fråga vad som händer med just din ansökan.

UTBETALNING AV 2016 ÅRS STÖD

Delutbetalning

21 OKTOBER Planen är att från 21 oktober börja med delutbetalning på 70 procent av stödbeloppen på dessa stöd:

- ✓ Gårdsstöd
- ✓ Nötkreatursstöd
- ✓ Förgröningsstöd
- ✓ Stöd till unga jordbrukare

OKTOBER I början av oktober planerar vi att börja betala ut 85 procent av lantbrukarens stödbelopp för de här stöden:

- ✓ Ersättning för vallodling
- ✓ Ersättning för ekologisk produktion
- ✓ Ersättning för omställning till ekologisk produktion
- ✓ Kompensationsstöd

DECEMBER I december ska 85 procent av stödbeloppet för miljöersättning för betesmarker och slätterängar betalas ut.

Ytterligare en delutbetalning med upp till 90 procent av stödbeloppen av gårdsstöd, nötkreatursstöd, förgröningsstöd samt stödet till unga lantbrukare för stödår 2016 ska göras i december 2016.

Slututbetalning

Aktuell information om slututbetalningarna av 2016 års stöd finns på Jordbruksverkets webb: Stöd/Jordbrukarstöd/Utbetalningsplan.

UTBETALNING AV 2015 ÅRS STÖD

De allra flesta fick en utbetalning av 2015 års stöd i slutet av december 2015. Det var främst ansökningar som haft kontroll som inte kunde komma med i den första utbetalningsomgången. Under våren och sommaren har veckovisa utbetalningar gjorts för att få ut pengar så fort som möjligt för de ansökningar som är färdighandlagda.

Slututbetalning av nötkreatursstödet påbörjades i juni 2016.

Slututbetalning för kompensationsstöd för 2015 planeras till månadsskiftet oktober/november 2016.

För miljöersättningar för vallodling och för betesmarker och slätterängar samt ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion kan ingen tidsplan lämnas. Se Jordbruksverkets webbplats för aktuell information.

ÅTAGANDEPLANER

Vi arbetar just nu med att bli klara med de som har sökt åtagande för särskild skötsel 2015. Vi har fältpersonal ute som besöker de områden vi behöver få mer information om.

För er som vill veta om vi är klara med åtagandeplanen för era marker så kan ni följa er ansökan via SAM Internet. Här kan ni se era markklasser när vi är klara med respektive område. När vi är klara med er åtagandeplan så får ni möjlighet att komma med synpunkter på åtagandeplanen. Nu är åtagandeplanen beslutad och ni får en slututbetalning för miljöersättning till betesmarker och slätterängar.

För att Jordbruksverket ska kunna göra slututbetalningar av miljöersättningar för betesmarker och slätterängar måste länsstyrelsen först vara färdig med åtagandeplanen för de som har sökt utbetalning för särskild skötsel.

UPPDATERAD INFORMATION

För att få uppdaterad information om utbetalningsdatum kan du gå in på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se, klicka sedan vidare på Stöd, Jordbrukarstöd, Utbetalningsplan.

Har du frågor om din utbetalning kan du nå oss på telefonnummer 0771-67 00 00.

EU-stödsgruppen

FOTO: CHRISTINA ERDTMAN JOHANSSON

Tänk på det här när du gör en ansökan om stöd inom landsbygdsprogrammet!

Det har varit ett stort kliv från att all hantering av ansökningar om företags-, projektstöd och miljöinvesteringar inom landsbygdsprogrammet varit på pappersblanketter, till att allt nu ska göras digitalt.

Text: Landsbygdsutvecklingsgruppen

Efter ett antal handlagda ansökningar har vi sett att det ofta finns brister när det gäller följande punkter:

- ✔ Se till att du söker för rätt person/bolag. Söker du som privatperson/enskild firma, då söker du för egen räkning. Söker du för ditt bolag eller en förening, då söker du för annans räkning.
Söker du för ditt bolag eller en förening, glöm inte att fullmakt ska skickas till Jordbruksverket, CDB-enheten, 826 84 Söderhamn (Jordbruksverket beslutar om fullmakt) och att en kopia ska skickas till Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 34, 956 85 Överkalix.
- ✔ Fyll i din ansökan så noggrant som möjligt. Förklara hur din verksamhet ser ut i dagsläget samt vad du vill investera i och vad det ska leda till. Motivera dina svar utförligt.
- ✔ Du lägger in "sökt företagsstöd" motsvarande den procent som gäller för stödtypen du söker, eller "sökt projektstöd" motsvarande den procent som gäller för aktuellt projektstöd. Alla procentsatser står i handlingsplanen under respektive stöd. Vissa projektstöd kräver att du har övrig offentlig finansiering. Kontrollera vad som gäller för just det stöd du söker och kontakta länsstyrelsen om du är osäker.

- ✔ Bifoga bilagorna digitalt via e-tjänsten. En del bilagor är obligatoriska, andra bilagor kan du behöva skicka in beroende på vilket stöd du söker. Om något saknas, kontaktar vi dig och begär in den dokumentation som behövs när vi börjar handlägga ditt ärende.
- ✔ Du skickar in din ansökan genom att klicka på "granska och skicka in". Då får du upp en vit ruta och där måste du klicka i att du försäkras villkoren för att sedan klicka på sista "skicka in". Detta måste du göra varje gång du uppdaterar din ansökan, det räcker inte att klicka på "spara".
- ✔ Längst ned kan du klicka på "kontrollera ansökan". Då ser du om det är några uppgifter du glömt att fylla i, eller om någon obligatorisk bilaga saknas.

Komplett ansökningar går fortare att handlägga.

Börja med att läsa i handlingsplanen om det stöd du vill söka, där står både regler för stödet och vad som prioriteras i länet. Du hittar handlingsplanen på Länsstyrelsen i Södermanlands läns webbplats.

Mer information
www.jordbruksverket.se

UTBETALNING AV LANDSBYGDSSTÖD

De flesta stöd inom landsbygdsprogrammet som du kan söka via Jordbruksverkets e-tjänst, handläggs av länsstyrelsen.

Har länsstyrelsen beslutat om stöd, handläggs och kontrolleras även utbetalningen av länsstyrelsen. Utbetalningsansökan sker dock via Jordbruksverkets e-tjänst, precis som när du ansökte om stödet.

Text: Landsbygdsutvecklingsfunktionen

Du kan söka utbetalning efter att du har fått ditt beslut om stöd. Hur du går tillväga för att söka om utbetalning, hittar du på Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se, under ”stöd”. Där finns en guide under utbetalningar.

I dagsläget kan du söka delutbetalning inom vissa stöd. Kontakta handläggaren som står i beslutet om stöd för aktuell information.

Från och med 13 oktober kan du söka slututbetalning inom stöden Stängsel mot

rovdjur 4.4/4abc och Reglerbar dränering 4.4/4abc.

Tidigast 15 december kan du söka slututbetalning inom övriga stöd.

Aktuell information finns på Jordbruksverkets webbplats.

När länsstyrelsen är klar med handläggningen, skickas underlaget för utbetalning till Jordbruksverket. Det är sedan Jordbruksverket som betalar ut pengarna till den sökande.

Fakta/Begränsningar i antal utbetalningstillfällen

Länsstyrelsen i Södermanlands län har beslutat om följande begränsningar i antal utbetalningstillfällen:

Företagsstöd

En delutbetalning och slututbetalning

Projektstöd bredband

Ett förskott (max 1 miljon), två delutbetalningar och slututbetalning

Projektstöd (ej bredband)

Slututbetalning

Miljöinvestering rovdjursstängsel

Slututbetalning

I samtliga ärenden i samtliga stödtyper ska slututbetalningen omfatta minst 20 procent av stödet. När kommuner och andra offentliga aktörer står som sökande gäller endast slututbetalning.

Kontroll av stöd

Länsstyrelsen och Jordbruksverket gör olika kontroller. Det sker i handläggningen av ansökan om utbetalning och eventuellt även genom kontroll på plats. Du får oftast veta i förväg att du ska få besök av en kontrollant. Du är skyldig att ge kontrollanterna den hjälp som är nödvändig för att de ska kunna genomföra kontrollen.

Tänk på att:

- ✓ Efter det att länsstyrelsen börjat handlägga din utbetalningsansökan, har du inte möjlighet att själv göra ändringar i ansökan. Det är därför viktigt att du kontrollerar alla dina uppgifter en extra gång innan du klickar på knappen ”skicka in”. Om du kommer på att något blivit fel ska du kontakta länsstyrelsen så snart du kan.
- ✓ Du kan inte dra tillbaka din ansökan om slututbetalning när du lämnat in den via e-tjänsten. En slututbetalning läser och avslutar huvudärendet i e-tjänsten.
- ✓ Om du vill dra tillbaka din ansökan om slututbetalning måste det ske skriftligt. Denna begäran om att ta tillbaka ansökan om slututbetalning skickas till länsstyrelsen. Kom ihåg att ange journalnummer och organisationsnummer.
Viktigt att denna begäran även är undertecknad av behörig person/firmatecknare. Skicka begäran till: Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 34, 956 85 Överkalix.

Ansökningsblankett

Ansökningsblanketten finns på Jordbruksverkets webbplats. Du hittar den också på länsstyrelsens webbplats genom att gå in på www.lansstyrelsen.se/sodermanland, välj e-tjänster och blanketter/djur & natur/djurskydd. Det finns en ansökan för häststall och en för övriga djurstall.

FÖRPRÖVNING – SÅ GÅR DET TILL

Ska du bygga nytt djurstall, utöka antalet djurplatser eller ha ett nytt djurslag i en befintlig byggnad? Då behöver du i de flesta fall förpröva din byggnation innan du kan påbörja själva byggandet.

Text & foto: Kristina Thunström

Ansökan ska vara komplett

Förprövningen startar med att du skickar in en ansökan om förprövning av djurstall till länsstyrelsen. Tillsammans med ansökan ska ritningar på byggnationen bifogas. Det är ansökningsblanketten tillsammans med bifogade ritningar som ligger till grund för länsstyrelsens granskning. Det är därför viktigt att ansökningsblanketten och ritningarna innehåller så mycket information som möjligt om byggnationen som ska göras.

För att förtydliga ytterligare går det bra att skriva en separat bilaga eller skicka med produktblad på installationer eller inredning som är tänkt att användas. Ju mer information som finns med från början i din ansökan desto mindre tid behöver läggas på att komplettera ansökningshandlingarna. Då kan du få ditt förprövningsbeslut snabbare. Om kompletteringar inte har kommit in i tid beslutar länsstyrelsen utifrån de ansökningshandlingar som finns. Det kan innebära att din ansökan inte kommer att godkännas och att du inte får bygga.

Vad händer efter att du fått ditt beslut?

När du fått ditt förprövningsbeslut kan du börja bygga. När byggnation

är klar ska ditt djurstall besiktas av länsstyrelsen. Besiktningens syfte är att kontrollera att djurstallet är byggt enligt förprövningsansökan och förprövningsbeslutet. Även fel som inte syns i förprövningshandlingarna kan upptäckas vid besiktningen.

Vid en förprövningsbesiktning tittar länsstyrelsen på byggnaden utifrån djurskyddsbestämmelserna, brandskyddet och ventilationen. Vi utgår från förprövningshandlingarna som du har skickat in och beslutet.

Nya rutiner för besiktningar

För att länsstyrelsen ska kunna hålla nere antalet besiktningar på din gård är det viktigt att byggnationen är helt klar när det är dags för besiktning. Ett vanligt fel vid besiktningar är att till exempel fläktar inte varit inkopplade och att brandsläckare inte sitter på plats. Detta medför att besiktningen inte blir godkänd.

Om djurstallet inte kan godkännas vid det första besöket görs en ombesiktning. Kan djurstallet inte godkännas efter en andra besiktning kommer den uppföljande kontrollen att debiteras som en debiterbar extra offentlig kontroll. Det innebär också, om bristerna inte åtgärdas, att länsstyrelsen kan förbjuda djurhållning i stallen.

Kom ihåg!

Du måste anmäla till länsstyrelsen när du har byggt klart och vill ha stallen besiktat innan du får ta ditt djurstall i bruk!

Efterprövningsavgifter

Kom ihåg att förpröva ditt djurstall innan du bygger nytt eller ändrar planlösningen i befintligt stall. Byte av ventilation ska också förprövas. Det är lätt att ryckas med av byggiver och glömma bort att du måste få ditt förprövningsbeslut innan du börjar bygga.

Enligt djurskyddslagen och djurskydds-förordningen ska länsstyrelsen ta ut en särskild avgift av den som utför en förprövningspliktig åtgärd på sin fastighet utan att ha förprövat den först. Den särskilda avgiften för en byggnation av ett stall med ett mindre antal djur är 12 000 kronor och för en större byggnation 24 000 kronor.

Fakta/När ska du förpröva?

Vid ny-, om- och tillbyggnation av stall och hägn till djur som ska hållas för livsmedelsproduktion, päls, ull, skinn, undervisning samt hästar ska byggnationen förprövas.

Vet du vad ditt senaste länsstyrelsebesök i ditt djurstall handlade om? Länsstyrelsens handläggare kommer ut i olika ärenden och ibland kan det vara förvirrande vad kontrollen egentligen omfattade. För att effektivisera kontrollerna för dig som djurhållare och för länsstyrelsen är strävan att utföra flera typer av kontroller vid samma besök.

Text: Josefin Linusson | Foto: Länsstyrelsen

Kontakta gärna länsstyrelsen om du...

- ✔ Tar över befintligt djurstall
- ✔ Upphör, ändrar eller utökar din djurhållning

Djurskyddskontroll

Kontrolltyper

Förutom de besiktningensbesök du får om du förprövar ett djurstall finns det även andra orsaker till att din djurhållning kontrolleras. Det kan handla om att:

- ✔ Du blivit uttagen för en regelbunden planerad kontroll
- ✔ Att du ansökt om tillstånd för en verksamhet med djur (16 § djurskyddslagen)
- ✔ Att det ingår i en tvärvillkorskontroll
- ✔ Att det inkommit en anmälan om din djurhållning

Med undantag för de kontroller som görs efter inkommen anmälan, kontaktar vi dig cirka ett dygn före kontrollen ska ske.

Hur går kontrollen till

Vid en kontroll är du som djurägare eller annan av dig utsedd person med vid kontrolltillfället. En dialog förs på plats där du informeras om vad kontrollen omfattar. Du har här också möjlighet att lämna information om det är något särskilt handläggaren behöver känna till om din djurhållning och som kan påverka hur kontrollen bör läggas upp.

Vid kontrollen används djurslagsspecifika checklistor som Jordbruksverket tagit fram. Såvida det inte handlar om en kontroll efter anmälan går länsstyrelsen igenom samtliga kontrollpunkter i checklistan.

Kontrollen avslutas med att handläggaren tillsammans med dig går igenom den eller de checklistor som använts. Detta är ett tillfälle för handläggaren att tydliggöra resultatet från kontrollen och en möjlighet att föra ett samtal om eventuella åtgärder som behöver göras i din djurhållning.

Inom några veckor efter kontrollen får du en rapport skickad till dig där det framgår:

- ✔ Information om kontrollen
- ✔ Vad som kontrollerats
- ✔ Om det finns brister som behöver åtgärdas

Uppföljning av konstaterade brister

Skulle länsstyrelsen vid en kontroll notera brister i din djurhållning kommer detta att följas upp. Beroende på vilken typ av brist som noteras kan uppföljningen ske på olika sätt.

Länsstyrelsen kan antingen göra en uppföljande kontroll på plats eller så kan du som djurhållaren ha möjlighet att skicka in fotografi eller annan dokumentation som styrker att bristen är åtgärdad. Hur uppföljningen ska ske diskuteras fram vid kontrollen.

Avgift för djurskyddskontroll

När länsstyrelsen gör en kontroll efter inkommen anmälan och det konstateras brister tas en avgift ut. Detsamma gäller vid en uppföljande kontroll, oavsett ärendetyp. Avgiften är för närvarande 800 kronor per timme. I avgiften räknas all den tid som länsstyrelsen ägnat åt ärendet vilken innebär resa, kontroll, skriva kontrollrapport och övrig administration som ärendet genererar.

Samordnad kontroll

Länsstyrelsen strävar efter att du inte ska få fler besök än nödvändigt. Därmed försöker vi, i den mån det är möjligt, att utföra flera kontroller samtidigt som till exempel förprövningsbesiktning, §16-tillstånd och djurskyddskontroll.

RÄDDA TRÄDJÄTTARNA!

Runt om i Sörmland, den sköna lustgården, finns gott om så kallade jätteträd. Ofta är det ekar, men det kan också vara andra träd som lind, ask, alm och lönn. De kan stå i det öppna landskapet, i skogen eller i betesmarker, i parker eller som vårdträd på gårdsplaner. Dessa träd är väldigt viktiga livsmiljöer för många arter, liksom viktiga kulturbärare och historieberättare. Många av träden är idag hotade av igenväxning.

Text: Ulrika Roos | Foto: Rikard Sellberg

Hotet mot jättarna

På många platser där landskapet tidigare varit öppet står det idag skog. Ofta beror det på att området inte längre används som betesmark. Träd som växer upp i ett öppet landskap blir lågväxta med breda kronor och har därför större möjlighet att bli riktigt gamla än de som växer upp i skogen.

Jätteträden är ofta flera hundra år gamla och kan leva och vara värd för många andra djur och växter i ytterligare flera hundra år. De gamla träden är känsliga för att andra träd växer upp i och omkring deras breda kronor. Dels får de gamla träden konkurrerens om solljus och vatten från de yngre träden. Dels är de också känsliga för att grenarna skavs och piskas av andra träd. Ganska snart börjar de gamla träden dö. En ek som är flera hundra år gammal kan på kort tid dö av igenväxning när träd växer upp under och runt kronan.

Viktiga livsmiljöer

Ett jätteträd erbjuder en mängd olika livsmiljöer. Hundratals arter kan leva i och på ett jätteträd och många av dessa arter är hotade eller ovanliga. Ofta har träden också höga kulturhistoriska värden och

lokala historier knutna till sig, vilket skapar en identitet och präglar det sörmländska landskapet. Därför är vi många som har mycket att vinna på att jätteträden kan leva vidare!

Många träd i landskapet

Länsstyrelsen har tidigare inventerat grova lövträd i länet. Vi har hittat över 22 000 träd med en diameter på över en meter. Dessa brukar vi kalla skyddsvärda träd. Ungefär en tredjedel av dessa är i akuta behov av åtgärder för att de inte ska dö i förtid av igenväxning.

Under de senaste sju åren har ett stort arbete gjorts med frihuggning av grova träd och över 1 000 träd har huggits fram. Men det finns många kvar som fortfarande är igenvuxna. Nu vill länsstyrelsen öka takten i frihuggningarna och vi har även fått ett bidrag från Världsnaturfonden WWF för detta arbete. Målet är att ett par tusen grova lövträd ska frihuggas de kommande åren.

I arbetet ingår även att vi ska besöka skolklasser och lärare för att berätta om grova lövträd och deras betydelse för växter och djur.

”En ek som är flera hundra år gammal kan på kort tid dö av igenväxning när träd växer upp under och runt kronan.”

Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö

För att skynda på miljöarbetet har vi samlat alla goda krafter och jobbar gemensamt. Under perioden 2013-2015 arbetade ett 40-tal aktörer i länet gemensamt fram och beslutade om ett Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö. Teman i åtgärdsprogrammet är: Biologisk mångfald, Energi och klimat, Miljögifter i vardagen och Vatten.

Inom temat biologisk mångfald samarbetar bland annat kommunerna, LRF, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen,

Skogssällskapet, Sörmlands naturbruk, Studieförbundet och Södermanlands hembygdsförbund. Arbetet med skyddsvärda träd är en del av länsstyrelsens åtaganden inom programmet. Aktiviteterna som görs är viktiga för att nå miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv samt Levande skogar. Du kan läsa mer om Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö på länsstyrelsens webbplats under Miljö och klimat.

Maria Gustavsson

HAR DU GROVA TRÄD SOM ÄR IGENVÄXTA? NU HAR DU MÖJLIGHET ATT FÅ DESSA FRIHUGGNA!

Nu vill länsstyrelsen ha kontakt med markägare som har träd på sin mark som behöver frihuggas. I första hand gäller det grova träd på cirka en meter i diameter. Men det kan också handla om mycket gamla träd, grövre hålträd och ersättningsträd till de skyddsvärda träden. Vi har anlitat Rikard Sellberg som gör jobbet åt dig. Boka en träff med honom redan i höst.

Rikard Sellberg, 070-577 84 38,
info@riksell.se

Är du intresserad av att göra jobbet själv och få ersättning? Då tar du också kontakt med Rikard Sellberg för rådgivning.

För andra frågor kring grova träd kan du även ringa Ulrika Roos eller Karl Ingvarsson på länsstyrelsen.

Ulrika Roos, 010-223 42 70,
ulrika.roos@lansstyrelsen.se
Karl Ingvarsson 010- 223 42 97,
karl.ingvarsson@lansstyrelsen.se

STAVSJÖ – DÄR ALLT HÄNDER

LANDSBYGDS- UTVECKLING – PÅ RIKTIGT

I en tid då många små orter på landsbygden sliter med att behålla ett grundläggande serviceutbud, seglar Stavsjö upp som en ort där "allt" händer.

Text: Maria Widemo,
maria.widemo@lansstyrelsen.se
Foto: Eva-Lotta Eriksson, Sörmlandsbygden

De senaste åren har man etablerat en digital lanthandel, den gamla skolbyggnaden har rustats upp och där pågår olika aktiviteter. En sjuksköterskemottagning har öppnat och det planeras för byggande av hyreslägenheter. Aktiv Landsbygd har pratat med Larz Johansson, ordförande, och Gunnar Casserstedt, VD, i Kiladalens Utveckling AB.

Hur har allt detta varit möjligt? Ni har hittat en egen modell för arbetet med att utveckla orten, ni har bildat ett lokalt utvecklingsbolag. På vilket sätt bidrar detta till att stimulera utvecklingen i bygden? Vad är fördelarna med just denna organisationsform?

– Ett lokalt utvecklingsbolag innebär att vi representerar en juridisk bolagsform som är väl förankrad i människors medvetande. Detta gör att vi med hög trovärdighet kan sluta avtal med såväl myndigheter som företag i näringslivet.

Lika betydelsefullt är att vi representerar ett företag där enskilda människor i sin roll som aktieägare satsat privat kapital på verksamheten. Eftersom vi har ett aktiekapital på 200 000 kronor bakom oss betyder det att människor i närsamhället investerat det här kapitalet för oss att förvalta. Vi representerar med andra ord inte bara 84 familjer och näringsidkare utan även deras privata satsningar. Samtidigt är alla medvetna om att de inte får någon vinstutdelning på kapitalet – vinsten återinvesteras i lokalsamhället.

Slutligen har vi skrivit en bolagsordning som ger oss möjligheten att söka ekonomiska bidrag från stat och kommun, något som andra aktiebolag inte är berättigade till eftersom det skulle innebära att ekonomiska värden skulle överföras till enskilda personer. Vi är med andra ord ett allmännyttigt bolag.

Sammantaget innebär det här att vi har kunnat kombinera tre helt oberoende men fundamentalt viktiga parametrar som ger

LARZ JOHANSSON, ORDFÖRANDE
KILADALENS UTVECKLING AB:

”Vi representerar med andra ord inte bara 84 familjer och näringsidkare utan även deras privata satsningar. Samtidigt är alla medvetna om att de inte får någon vinstutdelning på kapitalet – vinsten återinvesteras i lokalsamhället.”

GUNNAR CASSERSTEDT, VD
KILADALENS UTVECKLING AB:

”Man kommer för att se resultat och ingen uppgift är mindre värd än en annan. Det sociala umgänget är det som driver – förutom stoltheten.”

lokalsamhället en helt ny kraft som inte funnits tidigare. Vi tror att vi lyckats lösa upp några av de bromsklossar som många ofta upplever i försöken att utveckla landsbygden.

Varför just i Stavsjö – är det något speciellt med orten?

– Detta är inte en helt enkel fråga att svara på, men Stavsjö är en bruksort som har en själ eller stolthet hos de som bott länge i samhället. Ett samhälle med en begränsad ”gen-pool” kan innebära en broms när det gäller nytänkande, men idag samverkar dessa två faktorer med en viss inflyttning till en väldigt positiv drivkraft. Vi når ut till människor i samhället, de känner sig engagerade och tar ett ansvar.

För något år sedan drog två bröder igång en så kallad Fixargrupp bland pensionärerna. Dessa 40-tal kvinnor och män har blivit en motor av osedvanlig kraft. Sköterskemottagningen som vi byggde till landstinget hade kostat en halv miljon kronor mer om vi inte hade haft Fixargruppen. Gruppen fungerar nu som ett självspelande piano när det gäller renovering, uppgradering, underhåll och omhändertagande av de yttre rummen i samhället.

Hur många personer är med och deltar i de olika projekten och aktiviteterna?

– Det varierar, men när Fixargruppen träffas på fredagsförmiddagarna kommer ett tjog människor ur den kader av personer som deltar då och då. Men det viktigaste är inte att det kommer 15-20 personer, utan

att här kommer människor som har jobbat i 40-50 år och vet vad som krävs för att jobbet ska bli gjort. Man kommer för att se resultat och ingen uppgift är mindre värd än en annan. Det sociala umgänget är det som driver – förutom stoltheten. Vi får inte glömma att när Fixargruppen träffas en fredag utgör den kanske 10 procent av samhällets vuxna invånare!

Vad krävs för att lyckas engagera så många av de boende på orten?

– Det första som behövs är att identifiera de nyckelfrågor som representerar de största bekymren i människors vardag. Sedan behövs en trovärdig angreppsplan. Du måste kommunicera med människor om hur den här planen ska genomföras och vad den ska resultera i. Slutligen är det också nödvändigt att hitta en organisatorisk modell att jobba i där varje medborgare ser värdet och ett sammanhang.

Notera att det är självständiga, stolta och fria människor som ser och känner en roll. I dagens samhälle är det hur enkelt som helst att rösta med fötterna. Fötterna röstar bara gemensamt om de känner för saken.

Vad sker framöver, har ni nya projekt på gång?

– Just nu jobbar vi på det som vi kallar ”morgondagens flyttkedja”, det vill säga att ta fram ett antal seniorbostäder för de äldre som upplever att stugan är för jobbig att hantera med tanke på krämpor som smyger sig fram. Barnfamiljer som inte kan få lån

Fakta/Kiladalens Utveckling AB

Föreningen Kiladalens Utveckling AB gav i våras ut boken ”Handbok i landsbygdsutveckling” där du kan läsa mer om allt som har hänt och är på gång samt fördjupa dig i vad ett lokalt utvecklingsbolag innebär.

Boken kan beställas från Kiladalens Utveckling AB, Gunnar Casserstedt, gunnarcasserstedt@hotmail.com eller 073-068 37 00.

från bankerna att bygga ett hus på landet för 3-4 miljoner kronor kanske kan köpa ett för 1,5 miljoner och lägga sin fritid de kommande 10 åren på att rusta upp huset. Det är så vi hoppas kunna skapa modellen för ett levande samhälle på landet.

I förlängningen vill vi vara med och skapa det digitala samhället på landsbygden. Vi startade den första digitala lant-handeln. Nu vill vi vara med och utveckla den digitala hälsovården där läkaren slipper resa de många milen ut på landet eller att patienten slipper resa in till stan, men att de ändå kan mötas i primärvården. Vi tror att samhället har ofattbara summor att spara samtidigt som människor på landsbygden kan uppleva att hälsovården genomförs med en totalt sett högre kvalitet när resultat kombineras med tidsfaktorn, resekostnaderna och snabbheten.

Monika Crafoord driver verksamheten vid Lasätters Gård.

TURISTVERKSAMHETER PÅ LANDSBYGDEN BIDRAR TILL

Utbyggnad av laddinfrastruktur i Södermanland

Sverige har ett mål om att till år 2030 ha en fossiloberoende fordonsflotta. För att klara det målet krävs en mix av olika drivmedel. Elen kommer att utgöra en viktig del i den mixen. En elektrifierad fordonsflotta kräver en väl utbyggd infrastruktur av laddstationer, inte bara i städerna utan även på landsbygden.

Text: Emelie Österqvist | Foto: Lasätters Gård

Föreningen Utflyktsvägen-Gröna kusten bedriver turismverksamhet på en vägsträcka från Södertälje i norr till Kolmården i söder. Flera av medlemmarna i föreningen funderar på att installera laddstationer för att kunna erbjuda sina besökare laddmöjlighet så att elbilsägare ska våga sig ut till besöksmål på landsbygden. Föreningen vill på detta sätt ligga i framkanten för ett hållbart sätt att turista. Lasätters Gård är en av föreningens medlemmar som har fått stöd genom Klimatklivet för att sätta upp en destinationsladdare för sina besökare.

– Vår verksamhet är ekoturism-certifierad så det faller sig naturligt för oss att erbjuda laddstolpar, säger Monika Crafoord som driver verksamheten vid Lasätters Gård, och fortsätter:

– Vi vill kunna erbjuda de som åker förbi Nyköping på E4:an att stanna upp och tanka hos oss på landsbygden, hitta vårt boende och våra fläderprodukter. Men

Laddinfra Öst

Laddinfra Öst är ett samverkansprojekt mellan länsstyrelserna och regionerna i Östra Mellansverige. Projektet syftar till att stimulera till en utbyggnad av laddinfrastruktur i regionen och ska vara ett stöd för de aktörer som är med och bidrar till utbyggnaden.

Läs mer om projektet och kommande aktiviteter på:
laddinfraost.se

En investering för framtiden

Klimatklivet

Klimatklivet är ett investeringsstöd för åtgärder som bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser. Stödet ges till de åtgärder som bidrar till störst minskning av växthusgaser per investerad krona. Tankstationer för alternativa drivmedel som biogas, HVO och el är exempel på åtgärder som stöd kan sökas för.

Läs mer om stödet på:
naturvardsverket.se/klimatklivet
Kontakt: Emelie Österqvist,
Länsstyrelsen i Södermanlands län
010-223 42 10

också göra det möjligt för de som bor hos oss att tryggt ta sig runt till de populära besöksmålen som finns i vår närhet utan räckviddsångest.

Att ligga i framkant när det gäller omställningen av transportsektorn är något som på sikt kan vara gynnsamt för näringsverksamheter, då allt fler kunder börjar efterfråga laddmöjligheter och alternativa drivmedel.

– Jag tror inte att vi kommer öka vår beläggning enbart på att vi erbjuder laddningsmöjligheter. Det kommer dock att ge signaler till våra gäster, även de som äger en fossildriven bil, att nu finns även laddstolpar en bit från städer, parkeringsplatser och motorvägar. Vår samverkan mellan medlemmarna där fler och fler genom Klimatklivets satsning får möjlighet att investera i laddstolpar gynnar ju inte bara oss som gör investeringen, utan alla andra medlemmar som finns belägna utmed Utflyktsvägen.

Gör en insats för vägkanter och skogsbryn

Många blommor och insekter är beroende av att vägkanter och skogsbryn sköts med slätter. Med några få åtgärder kan du skapa blommande vägkanter och artrika skogsbryn.

Text: Adam Adobati, adam.adobati@lansstyrelsen.se | Foto: Monika Gustafsson

Bilden visar en luktgräsfjäril som suger nektar från blomman röllika, en av många fjärilsarter som är förknippad med gräsmarker och det öppna jordbrukslandskapet. Fjärilen är en art som minskar i antal i takt med att gräsmarker växer igen och skötseln av jordbruksmark upphör. Idag har vi en rad växt- och djurarter i Södermanland som tidigare har varit vanligt förekommande men hotas av att försvinna i takt med att gräsmarker slutar att slåttas.

Det finns sätt att gynna arterna. En vägren kan vara en del av svaret. I början av 1900-talet fanns två viktiga komponenter som idag utarmas; sammanhängande betes- och slättermarker samt en variation i skötseln av markerna. Det här är två delar som ger förutsättningar för artrikedom, blommor och bin.

Många blommor och insekter lever idag en tynande tillvaro. Arealen betesmark krymper, många arter i odlingslandskapet är knutna till miljöer som sköts av människan eller betande djur. Den störning som betesdrift eller slätter medför håller tillbaka vissa arter- och gynnar andra arter.

Utöver betesmark och åkermark finns det många andra miljöer som kan erbjuda

livsplatser åt de hotade arterna i odlingslandskapet. Gräsbevuxna brynzoner mellan åker och skog, vägkanter, diken och stenmurar är bara några exempel på miljöer där arter kan trivas. Områden som är en del av det vi kan kalla för vårt vardagslandskap-, i vår närmiljö, kan vara en buffert och ge spridningseffekter för arter som annars skulle slås ut.

Variationen i hävden är något som också saknas idag. Effektiviteten i skötsel av våra vägkanter kan skapa stora svårigheter för många arter. Som svar på den negativa utvecklingen har Trafikverket idag en policy som innebär att de idag slättrar sina vägkanter efter den 25 juni i delar av landet.

Allt som behövs för att hävda vägkanter eller brynzoner är en mule eller ett skärande redskap. Det finns studier som visar att konkurrenssvaga arter gynnas redan andra året med slätter. Rikedom av örter och blommor ökar ofta från år till år. Många arter som gynnas av en sen slätter kan inte överleva i ett landskap där markerna slås tidigt.

Gynna pollinerare

När du sköter gräsmarker gynnar du många pollinerare. Många pollinerare

är solitära bin, de gynnas exempelvis av artrika vägkanter och bryn som sköts via slätter. Allmän bastardsvärmare är en fjärilsart som är knuten till gräsmarker och vägkanter som med fördel kan slås sent, då fjärilslarven lever ihop med växten kärringtand. Den sena slättern av vägkanter kan vara det som gör att arterna även kan sprida sig vidare i landskapet.

Det finns små åtgärder som du kan utföra som är till stor nytta:

- ✓ Vänta minst till någon vecka efter midsommar med att slå vägkanten eller brynzonen, det kan gynna hundratals arter.
- ✓ Moderna maskiner som en slätterkross mal sönder växtmassan vilket ofta är negativt. Använd istället ett skärande redskap som skär av växten. Det underlättar arbetet med att samla ihop växtmassan. Lie är ett bra alternativ.
- ✓ Tänk på att föra bort den avslagna växtmassan.
- ✓ Upprepa skötseln varje år.
- ✓ Om det inte är du själv som förfogar över marken, prata först med markägaren innan du utför en åtgärd.

Med en kontinuerlig skötsel, där man slår vägkanter och brynzoner någon vecka efter midsommar, hinner blommorna froä av sig och de hinner bli pollinerade. Samtidigt ges förbipasserande en möjlighet att få upp ögonen för det mångfasetterade landskapet när de möts av blommande vägrenar och blommande brynzoner.

Vill du veta mer?

Läs gärna mer i Jordbruksverkets skrift som går att beställa via Jordbruksverkets webbplats "Åkrar, småbiotoper och gårdsmiljöer".

Du kan även ladda ned en app som heter nyttodjur. Med hjälp av appen kan du identifiera många av de insekter som återfinns i vägkanter och i skogsbryn. Appen är gratis och du kan läsa mer om den på Jordbruksverkets webbplats. Det går att kontakta länsstyrelsen för mer information om brynzoner och vägkanter.

SÅ KAN MINDRE LANDSBYGDSFÖRETAG VÄXA INTERNATIONELLT

Med hjälp av stöd, coaching och nätverkande ska Almi hjälpa företag i landsbygdsregioner att växa. Projektet heter Tillväxtlyftet och riktar sig framför allt till små och medelstora företag. – De bolag som hittills är med känner redan efter bara ett år att de har mer kött på benen och mer kunskap om hur de kan ta sig vidare, säger Thomas Orrung, kontorschef Almi Stockholm Sörmland.

Text: Thomas Orrung | Foto: Nils Lindström

Tillväxtlyftet är ett rådgivningsprojekt som till största del finansieras av EU, tillsammans med Almi och regionerna i Östra Mellansverige. Det är ett så kallat fem läns-projekt där Sörmland, Östergötland, Örebro, Västmanland och Uppsala tillsammans har som mål att fram till 2018 ha hjälpt 1 000 företag i Östra Mellansverige med rådgivning och coaching för att växa. Projektet omfattar, under tre år, omkring 120 miljoner kronor.

– I grund och botten är Tillväxtlyftet framtaget för att få företag i landsbygdsregionerna, men även Uppsala med den akademiska miljön, att växa snabbare och till och med få ett internationellt lyft. De ska med projektets hjälp helt enkelt bli större och kunna anställa fler, säger Thomas Orrung.

När ett företag väljer att anmäla sig till Tillväxtlyftet är det första Almi gör en nulägesanalys; var är företaget idag, vilka behov finns och vilka är framtidsvisionerna. Det är viktigt för att coacherna ska veta vilka punkter som bolaget främst behöver arbeta med, vilka

svagheter som finns och vad företaget idag gör som är bra. Förutom coaching och rådgivning erbjuder projektet också nätverksbyggande. Många företag på landsbygden har helt enkelt ett för litet nätverk och för få kontakter för att kunna växa, både på nationell och internationell nivå. Genom olika nätverksträffar kan mer etablerade bolag därmed knyta kontakter och förbindelser de annars kanske inte skulle fått.

THOMAS TIPS FÖR ATT VÄXA SOM FÖRETAG:

- 1** Utvärdera om det finns tid och engagemang att växa. Finns det inte tid i höst att delta i programmet kanske det ser bättre ut till våren om ni planerar in det.
- 2** Var inte rädda för att ta in extern hjälp, till alltifrån bokföring till IT-frågor. Ni behöver inte göra allt själva, låt någon annan göra det och fokusera på att driva företagets kärnverksamhet.
- 3** Ring Almi för en kostnadsfri telefonrådgivning, 0771-55 85 00

”De får handledning av oss, men gör egentligen det största jobbet själva.”

– Vid nätverksträffarna är Almi mer en ledstjärna eller en mäklare, eftersom bolagen arbetar tillsammans med olika uppgifter. De får handledning av oss, men gör egentligen det största jobbet själva, säger Thomas Orrung.

Tillväxtlyftet är en påbyggnad av ett liknande EU-projekt som kallades FÖM, Företagsutveckling Östra Mellansverige, som vidareutvecklades eftersom de gav

så bra effekter. Målet var att de bolag som gick in skulle växa med 30 procent, vilket de lyckades med efter programmets slut. Detta jämfördes med företag som inte gick med i programmet och som inte alls hade växt i samma utsträckning.

– Vi har ungefär samma målsättning nu. Även om projektet bara har pågått i drygt ett år har vi hittills bara fått lovord från de deltagande bolagen, säger Thomas Orrung.

DET HÄR ÄR ALMI FÖRETAGSPARTNER:

Almi erbjuder lån, riskkapital och rådgivning i företagandets alla faser – från idéer till framgångsrika företag. Det omfattar såväl idéer med tillväxtpotential i tidiga faser som befintliga företag i en expansionsfas. Almi ägs av staten tillsammans med regionala ägare och finns nära företagen med 40 kontor över hela landet.

www.almi.se

MER OM TILLVÄXT-PROGRAMMET:

- ✓ Tillväxtprogrammet riktar sig endast till företag registrerade i Sörmland.
- ✓ Programmet pågår under 8-12 månader.
- ✓ Kostnader för deltagande i programmet är *subventionerade* via finansiering från Almi, regionerna i Östra Mellansverige, och EU:s Regionala Utvecklingsfond.
- ✓ **Tillväxtprogram för Unga Företag**
Analys och coaching för "unga" företag, 2-6 år gamla, minst två anställda, omsättning minst 2 mkr, alla branscher, höga tillväxtambitioner.
- ✓ **Tillväxtprogram för Etablerade Företag**
Analys, grupprogram och individuell coaching för marknads etablerade företag med minst 10 anställda som vuxit kraftigt och/eller har en stark vilja att växa vidare.

ATT TÄNKA PÅ OM DU VILL DELTA I TILLVÄXTLYFTET:

- ✓ **Vision**
Om du vill få ut din produkt/tjänst på mer än den lokala marknaden, till exempel kunna anställa fler eller få sälja utanför Sörmland, måste du ha en framtidsvision om att få ditt bolag att växa.
- ✓ **Engagemang och tid**
Väljer du att gå in måste det finnas engagemang – för det tar tid. En normal insats från Almi kommer kosta företaget i tid cirka 10-100 timmar. De timmarna måste finnas att avsätta. Tid till nätverksträffar och handledning etc.
- ✓ **Vilja**
Har du viljan att växa blir du mer mottaglig för de råd du får.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

Foto taget i Sjundareviret med en av Länsstyrelsen i Stockholms läns viltkameror.

Viltkameror vid rovdjursinventering

Länsstyrelsen i Södermanlands län har under sommaren fått tillstånd att använda viltkameror vid inventering av stora rovdjur i länet.

Text: Sebastian Olofsson, sebastian.olofsson@lansstyrelsen.se | Foto: Länsstyrelsen i Stockholms län

Varje vinterhalvår pågår inventeringar av stora rovdjur i landet. Detta görs:

- ✔ För att få en status på rovdjurspopulationernas utveckling i förhållande till satta mål
- ✔ Som en del i uppföljningen av tidigare skadeförebyggande åtgärder
- ✔ Som underlag för framtida skadeförebyggande åtgärder
- ✔ Som underlag för beslut om licensjakt efter stora rovdjur

I länet ligger huvudfokus på att inventera spelflygande och lyckade häckningar av kungsörn, föryngringar av lodjur och revirmarkerande par samt föryngringar av varg.

Den vanligaste metoden vid inventering av stora rovdjur är spårning i snö (förutom vid kungsörnsinventering). Detta innebär i korthet att när spår av ett stort rovdjur hittas av länsstyrelsen eller privatpersoner

så följer länsstyrelsens utsedda kvalitets-säkrare spåret ett visst avstånd för att kunna säkra vilken art det rör sig om samt antal djur som gått i spåret.

Denna metod är väl beprövad, men är ofta svår att genomföra, då snötillgången varierar. I områden med mycket annat vilt försvinner spåren lätt i mängden. Dessutom plogas många vägar under vintern vilket ytterligare försvårar inventeringen.

På grund av detta har Länsstyrelsen i Södermanland sökt och fått tillstånd att använda så kallade viltkameror vid inventeringen. Kamerorna kan placeras ut i länet på platser där länsstyrelsen fått tips om att stora rovdjur befunnit sig. Det kan till exempel vara vid ett dött vilt som misstänks vara dödat av ett stort rovdjur. Då kan länsstyrelsen i samråd med markägare placera ut en kamera vid det döda viltet och förhoppningsvis kunna fånga något av de stora rovdjuren på bild.

Viltkamerorna kan också användas vid speciella doftstationer, kända viltväxlar eller andra platser där stora rovdjur kan tänkas passera samt efter angrepp på tamdjur. Kameran utlöses med hjälp av rörelsesensorer och fungerar dygnet runt, oavsett ljusförhållanden, och kan på så sätt spara in många inventeringstimmar. Kamerornas minneskort töms med jämna mellanrum av länsstyrelsens personal. Skulle exempelvis en lodjursföryngring fångas på bild så är den kvalitetssäkrad och räknas med i den officiella statistiken.

All uppsättning av kameror kommer att ske på ett sådant sätt att eventuella intrång i den personliga integriteten blir så små som möjligt.

Länsstyrelsen hoppas på att få hjälp från allmänheten under hösten och vintern för att upptäcka förekomster av stora rovdjur och med hjälp av viltkameror och spårningar kunna kvalitetssäkra dessa. Oavsett vad man tycker om de stora rovdjuren så ligger det i allas intresse att veta hur många rovdjur som finns.

– Utan fakta får vi aldrig en konstruktiv dialog, säger Sebastian Olofsson, rovdjursansvarig vid Länsstyrelsen i Södermanland.

De översta bilderna visar filterrummet som innehåller bassänger för genomluftning, ozoniseringstankar och biologiska filter.

Störar från Enstaberga

Sedan något år tillbaka är den gamla betongfabriken i Enstaberga inte sig lik. Istället för forna tiders takpanneproduktion produceras numera störar där. Inte den typen som vi slår ned i marken, utan fisken som den ryska kaviaren kommer från.

Text: Jimmy Blom, jimmy.blom@lansstyrelsen.se | Foto: Jimmy Blom

Fiskodlingen som valt att etablera sig i Enstaberga använder sig av en teknik som kallas för ”Recirculating Aquaculture System” (RAS) eller recirkulerande vattenbruksanläggning på svenska. En odlingsform som vinner allt mer popularitet i världen. I Sverige är den dock fortfarande relativt okänd och endast ett fåtal anläggningar använder sig av den. I korthet går det ut på att hålla fisk i lokaler på land och tillhandahålla fisken allt den behöver under ideala förhållanden utan betydande risk för fisksjukdomar.

Att världens hav håller på att bli utfiskade känner de flesta till. Sjuttio procent av världshavens kommersiella

fiskpopulationer är överfiskade. De flesta andra länder har insett att med en växande världsbefolkning och minskande naturliga fiskpopulationer är det dags för fisket att reformeras och mer efterlikna övriga livsmedelsnäringar. Som exempel kan nämnas att av världens kött kommer tre procent från vilda djur. På fisksidan är det närmare hälften som kommer från det vilda. Utan att fisket i haven minskar så ökar andelen odlad fisk hela tiden. Tyvärr är så inte fallet i Sverige i samma utsträckning.

Fisk är dessutom mycket lämplig som mat för oss och ger positiva hälsoeffekter. Fiskar är, med vissa undantag kallblodiga. Detta gör att en fisk inte behöver spendera

energi på att hålla sig varm utan mer energi kan gå till att växa. Att föda upp fisk kräver därför inte lika mycket foder jämfört med annan köttproduktion. I norska kassodlingar kan man på 1,3 kg foder få 1 kg lax. I RAS-anläggningar kan man få 1 kg fisk för 1,1 kg foder eller ännu bättre. Detta tack vare att saker som temperatur, syrehalt och pH kan kontrolleras så att de är mycket nära de ideala.

Anläggningen i Enstaberga är den första moderna fiskodlingen i Södermanland och kanske den första i en lång rad anläggningar då länets närhet till tätorter och infrastruktur lämpar sig väl för RAS-anläggningar.

Fakta/**Prata mer om dovhjort!**

Förra året inrapporterades det över viltdata.se att 43 klövvilt fällts per 1 000 hektar i Södermanland. Av dessa var drygt två älgar och nästan hälften dovhjortar. Men det är älgen vi i huvudsak diskuterar i skötselområdena. Projektet går ut på att uppmuntra jägare och markägare i skötselområdena att även diskutera dovhjortsförvaltning.

PROJEKT

DOVHJORT I SAMVERKAN

I förra numret skrev vi om dovhjortsprojektet. En satsning initierad av Länsstyrelsen i Södermanlands län och berörda organisationer, såsom LRF och Jägareförbundet i Södermanland, Skogsnäringen och Jordägarna med flera. Samverkansprojektet finansieras delvis av Naturvårdsverket.

Text: Johan Varenius, johan.varenius@lansstyrelsen.se | Foto: Torleif Nilsson

Det är frivilligt att ingå och de områden som deltar erbjuds utbildning och kommer att få underlag och stöd för att sammanställa skötselplaner för dovhjort.

Det kommer att erbjudas intressant och användbar information för alla, oavsett om området har mycket dovhjortar eller sporadisk förekomst. Det är skötselområdena

som själva bestämmer målsättningarna för dovhjortsstammen i sina områden.

Länsstyrelsen hoppas att projektet ska kunna leda till en sund dovhjortstam i balans med fodertillgången och att alla ska kunna glädja sig med dovhjort i markerna. Intresset har visat sig vara stort. Länsstyrelsen har med ingående organisationer varit ute och informerat om projektet i länet under sommaren. Flera områden har redan anmält sitt deltagande och senare i höst kommer ett uppstartsmöte äga rum. Det finns fortfarande möjlighet att anmäla sitt område till att delta i projektet. Kontakta Johan Varenius på länsstyrelsen för mer information.

Ny fiskebroschyr

Nu finns en ny fiskebroschyr som visar på länets fiskemöjligheter för dig som vill njuta av det enklare fisket i länet.

Under sommaren har länsstyrelsen haft en praktikant, Anders Forsberg, som praktiserat nio veckor hos länsfiskekonsulenten. Anders såg tidigt behovet av en guide över lättillgängligt fiske i Södermanland. Idén blev till verklighet och idag ligger fiskebroschyren hos turistinformationer runt om i länet.

Fokus i fiskefoldern är just det lätta fisket för barnfamiljer eller för den mindre utflykten. Vart kan jag åka, vad kan jag göra där, och hur får jag tag i fiskekort. Innan har det varje sommar ringt in människor till länsstyrelsen som ställt just dessa frågor. I den nya broschyren finns svaren på de vanliga frågorna samt mycket annan användbar information.

Jimmy Blom, jimmy.blom@lanstyrelsen.se

Svartmunnad smörbult

Sedan 1990 har Östersjön en ny art, den svartmunnade smörbulten. Den kom till Gdansk 1990 via barlastvatten från Svarta havet. Nu har den spritt sig till stora delar av Östersjön och orsakar problem för våra inhemska arter. Rapporter har även börjat komma in om förekomster i Mälaren.

Svartmunnad smörbult är en art som naturligt finns i svarta havet. I Östersjön och Sverige räknas den som en invasiv art, det vill säga en art som kommit hit med människans hjälp och nu kan konkurrera ut arter som naturligt finns här. I USA har arten tagit sig in i de stora sjöarna och trots försök att hindra spridning så sprider den sig snabbt. Samma sak riskerar att hända hos oss. Länsstyrelsen ska inventera förekomsten av svartmunnad smörbult i Mälaren för att på ett tidigt stadium kunna sätta in åtgärder.

Jimmy Blom, jimmy.blom@lanstyrelsen.se

FOTO: RICKARD GUSTAFSSON SPORTFISKARNA

Samförvaltningsplan för klövvilt

I länet finns fem, lokalt upp mot sex stycken, olika frilevande klövviltarter: älg, kron- och dovhjort, rådjur, vildsvin och mufflon. De flesta arter har ökat i antal och spridit sig under de senaste 15 åren. Det är med andra ord en relativt ny företeelse att

dessa djur förekommer i våra Sörmländska skogar.

Hur dessa arter påverkar varandra och sin omgivning vet vi inte särskilt mycket om. Forskning pågår delvis inom området, men i dagsläget är kunskapen begränsad.

Det finns behov att i högre grad tänka klövviltsförvaltning i en större helhet än det görs idag. När målsättningar sätts för vilka och hur stora viltstammarna ska vara bör hänsyn tas till alla arter på en gång och inte varje art enskilt för sig.

Länsstyrelsen har tidigare, tillsammans med Viltförvaltningsdelegationen, utarbetat enskilda målsättningar för älg, kronhjort, dovhjort och vildsvin.

Nu har länsstyrelsen tillsammans med Viltförvaltningsdelegationen beslutat att uppdatera och sammanställa dessa i en samförvaltningsplan, som även inkluderar rådjur. I den nya planen ska bland annat länets målsättningar och förvaltnings- tekniska råd för alla arter ingå samt tips om foderskapande åtgärder och annan relevant information.

Förvaltningsplanen ska utarbetas i samråd med företrädare för markägare, jord- och skogsbruket, naturintresset samt jägarna. Förhoppningen är att samförvaltningsplanen ska bidra till att klövviltet i högre grad förvaltas tillsammans och även att stammarna balanseras mot varandra i lämpligt antal, köns- och ålderfördelning samt mot naturlig foder- tillgång och rådande skadesituation i jord- och skogsbruk.

Text: Johan Varenius,
johan.varenius@lanstyrelsen.se

FOTO: TORLEIF NILSSON

Skarven är en fågelart som under 1990-talet ökade kraftigt i Sverige. Från ett tiotal kolonier med knappt 5 000 skarvpar har vi idag cirka 40 000 par i landet. Under de senaste åren har populationsökningen avstannat och ligger relativt stabil.

Text: Johan Varenius,
johan.varenius@lansstyrelsen.se
Foto: Per Flodin

FÖRVALTNINGSPLAN FÖR SKARV

De nationella inventeringsresultaten har visat samma trend i Södermanland Både 2006 och 2012 uppskattades cirka 2 400 häckande par i länet. I Sverige finns två underarter av storskarv. Den art som häckar och är talrikast kallas även ibland för mellanskarv. Den skarv som förekommer i Sverige är upptagen och skyddad i EU:s fågeldirektiv.

Skarven kan lokalt orsaka skada på fångad fisk i redskap hos yrkesfiskare, vid fiskodlingar och i samband med stödutsättning av fisk i sjöar och vattendrag.

Länsstyrelsen kan i undantagsfall besluta om skydds jakt efter skarv. Då arten är särskilt skyddad, beviljas dock främst skydds jakt i anslutning till fiskeredskap eller liknande.

Skarven är en fågel som kan väcka olika känslor hos människor. Vissa ser den som en konkurrent om fisken, att dess kolonier förändrar omgivningen på ett negativt sätt. Andra ser den som en fascinerande och anpassningsbar fågelart med en lång historia.

För att vi ska lära oss mer om skarven

och dess förvaltning har länsstyrelsen föreslagit till Viltförvaltningsdelegationen att en förvaltningsplan för skarv ska utarbetas i samråd med berörda organisationer och intressen.

Vår förhoppning är att arbetet med förvaltningsplanen ska leda till att vi lär oss mer om skarven och får bättre förståelse för varandras intressen. Detta kan leda till en bättre samsyn kring förvaltningen av skarvbeståndet i Södermanlands län, säger Johan Varenius, funktionschef för Vilt och Fiske, länsstyrelsen.

FÖRSÄLJNING AV OPASTÖRISERAD MJÖLK DIREKT FRÅN GÅRD TILL KONSUMENT

Från och med den 1 september i år gäller nya regler som förtydligar förutsättningarna för försäljning av mjölk direkt från gård till konsument. Gårdar som vill sälja opastöriserad mjölk direkt till konsumenter måste registrera sig hos länsstyrelsen.

Mängden mjölk som gården får sälja begränsas till högst 70 liter i veckan. Dessutom ska den som köper opastöriserad mjölk få skriftlig information om riskerna

med opastöriserad mjölk och hur mjölken ska hanteras. Barn, gravida, äldre och sjuka löper stor risk att bli allvarligt sjuka.

Du kan söka på ”opastöriserad mjölk” på www.livsmedelsverket.se för mer information.

Kontakt hos oss är Fredrik Bergh,
fredrik.bergh@lansstyrelsen.se

FOTO: JANNE ANDERSSON

Läs mer!
www.greppa.se

MER PENGAR TILL FRAMGÅNGSRIK MILJÖRÅDGIVNING

Nu är arbetet med Greppa Näringen igång igen i Landsbygdsprogrammet 2014-2020

Södermanland har fått 5,7 miljoner kronor till rådgivning och kompetensutveckling inom Greppa Näringen under perioden 2015-2018. Nästan 300 lantbrukare i länet har fått del av rådgivningen från våra avtalade konsulter sen Greppa startade 2005.

Idén med Greppa Näringen är att motivera lantbrukare till att genomföra åtgärder som är bra för både miljön och plånboken. Projektet arbetar med

systematisk gårdsanpassad rådgivning. Tanken är att Greppa Näringen ska utgöra ett stöd för lantbrukare för att på frivillig väg uppfylla samhällets miljökrav på ett kostnads- och produktionseffektivt sätt. Under kommande år kommer fokus att ligga på att genomföra planerade rådgivningar hos dig som är rådgivningsmedlem. Länsstyrelsen kommer även att genomföra gruppaktiviteter såsom fältvandringar och

RÅDGIVNING OM FÖRGRÖNING

Nu kan du som lantbrukare köpa rådgivning om förgröning. Rådgivningen är subventionerad och du betalar bara 30 procent av rådgivningskostnaden. Resten bekostas av landsbygdsprogrammet. Bor du i Södermanlands län kontaktar du LRF Konsult.

de är öppna för alla intresserade. Gruppaktiviteterna annonseras på länsstyrelsens webbplats.

Om du är intresserad av att bli medlem, kontakta länsstyrelsen, Maria Widemo för mer information om möjligheterna.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

EKOLOGISK PRODUKTION?

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Du som funderar på att ställa om till ekologisk produktion eller som vill göra större förändringar i din ekologiska produktion kan nu få kostnadsfri enskild rådgivning.

FOTO: CHRISTINA ERDTMAN JOHANSSON

HS Konsult AB
Växtodling, mjölk-, nötkötts- och lammproduktion.
Kontakt: Olof Olsson,
076-778 40 38

Agrodynamik AB
Växtodling, mjölk-, nötkötts- och lammproduktion.
Kontakt: Wijnand Koker,
070-562 17 87

Krav på att testa sprutan!

Efter den 26 november i år måste alla sprutor som används yrkesmässigt för spridning av växtskyddsmedel vara godkända av Jordbruksverket. Det gäller även sprutor som används i växthus. Handhållna sprutor och ryggsprutor är undantagna från kravet.

Text: Åsa Kuhlau | Foto: Monika Kling

För godkännande krävs att sprutan är funktionstestad. Kravet på obligatoriska funktionstest gäller i hela EU. Sprutorna ska funktionstestas minst vart tredje år. Sprutan måste uppfylla kraven i funktionstestet. Det är endast sprutor som har ett godkännande från Jordbruksverket som får användas efter den 26 november 2016. Även protokoll från funktionstest

Fakta/ Godkända funktionstestare i Södermanland			
Du hittar mer information på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se under Odling/Växtskydd/Att använda växtskyddsmedel/Obligatoriska funktionstest.			
Företag	Namn	Ort	Telefon
Bästa maskinstationen	Jan-Olov Gustavsson	Stora Sundby	016-620 60 070-312 03 43
Eget företag	Clas Pettersson	Köping	0221-600 45 070-360 70 48
Lantmännen Maskin	Joakim Sandell	Katrineholm	010-556 34 84
Eget företag	Clas Bienitzer	Stockholm	070-592 30 67

som är gjorda under 2015 kan ligga till grund för ett godkännande.

Skicka in protokollet!

Du ska skicka in protokollet från det utförda funktionstestet elektroniskt till Jordbruksverket.

Protokollet tillsammans med uppgifter om bland annat namn och telefonnummer

till innehavaren ska lämnas i den e-blankett (Ansökan om godkännande av spridningsutrustning för växtskyddsmedel) som finns i Jordbruksverkets webbutik under blanketter.

Ansökan om godkännande kostar 250 kronor per spridningsutrustning och betalningen görs i e-tjänsten i samband med ansökan.

VILL DU HELLRE LÄSA AKTIV LANDS- BYGD DIGITALT?

Anmäl din e-postadress till vår brevlåda aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se. Ange också din vanliga postadress så att vi kan ta bort ditt namn från pappersutskicket av tidningen.

PRINS ALEXANDER – HERTIG AV SÖDER- MANLAND

I samband med prins Alexanders dop den 9 september överlämnade Länsstyrelsen i Södermanland tillsammans med Landstinget, Regionförbundet och länets kommuner samt en rad sömländska företag, ett gåvobevis. Så här lydde texten på gåvobeviset:
Med vår gåva vill vi tillgängliggöra en pärla bland landskapets många vackra platser, Nynäs naturreservat. I reservatet kommer en utsiktsplats och en gångstig att anläggas så att ännu fler får möjlighet att uppleva den sömländska natur- och kulturskatten. Nynäs är en plats som präglas av möten. Möten mellan människor, djur, natur och kultur. Reservatet är på många sätt representativt för det småbrutna sömländska landskapet. Vi tror och hoppas att gåvan kommer att skänka glädje och lust att upptäcka och njuta av denna sköna lustgård. Stigen och utsiktsplatsen kommer att vara tillgänglighetsanpassade och information om reservatet och det man kan upptäcka kommer att finnas på flera språk. Symbolen på gåvobrevet, ett kronbeprytt öga, symboliserar upptäckarglädje, nyfikenhet och framtidsperspektiv i ett Södermanland för alla.

KONTAKTUPPGIFTER/ Länsstyrelsen Södermanlands län

Länsstyrelsens växel	010-223 40 00
Jordbrukarstöd/SAM Internet	0771-67 00 00
Djurskydd jourtelefon	010-223 41 50
Rovdjur jourtelefon	010-223 41 80
Rovdjursobservationer	http://d.rovobs.se www.skandobs.se

**Landsbyggsdirektör,
chef för Landsbyggsenheten**
Lundberg Ulrika

**Funktionschef
Landsbyggsutveckling**
Widemo Maria

Funktionschef, vilt och fiske
Varenus Johan

Landsbyggsutveckling
Kuhlau Åsa
Lund Tove

Fiske och vattenbruk
Blom Jimmy

Nilsson Malin
Petersson Jan
Pettersons Monika
Söderlund Helena

Jakt och viltförvaltning
Olofsson Sebastian
Varenus Johan

**Funktionschef
Veterinära funktionen**
Jaconelli Ann

Funktionschef EU-stöd
Steen Petter

Veterinära funktionen
Jaconelli Ann, länsveterinär
Larsson Marie, länsveterinär
Olsson Britt-Liz

EU-stöd
Adobati Adam
Alanko Susanna
Almquist Malin
Axelsson Per
Bergqvist Lise-Lotte, (tjänstledig)
Davies Robin
Erdtman Johansson Christina
Gullbrandsson Kristina (tjänstledig)
Hägg Jan
Larsson Helena
Nestor Mirjam

Förprovning av djurstallar
Thunström Kristina

Djurskydd
Berg Fredrik
Bergqvist Lise-Lotte, (tjänstledig)
Eklund Jennie
Holmström Kristina
Linusson Josefin
Sejerström Ulrike
Ångehult Monica

Våra e-postadresser: fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se
(Undantag från principen kan förekomma eftersom den är gemensam för hela landet.)

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping
Tel 010-223 40 00 · Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Det bästa är att
veta vad man letar
efter innan man börjar
leta efter det.

B

Receptet

PLOMMONKAKA

Ca 20 plommon
1/2 dl cognac eller fruktsaft
125 g smör
2 dl brunt strösocker
1 dl vitt socker
3 ägg
1 dl juice, grädde eller läsk
4 dl vetemjöl
2 tsk bakpulver

175°C, 45 minuter,
ca 1,5 l form.

Dela plommonen i två och ta bort kärnorna. Koka upp dem i cognac eller fruktsaft, eventuellt med lite socker om de är syrliga. Låt svalna.

Vispa rumsvarmt smör och socker luftigt, vispa sedan i ett ägg i taget. Bland i hop mjöl och bakpulver, rör det i smör-ägg-smeten, varvat med vätskan.

Häll röran i en smord och eventuellt brödad kakform och fördela plommonhalvorna uppepå. Strö lite brunt socker över.

Grädda på nedersta hyllan i ugnen i 175°C. Servera som den är eller med vispat grädde eller vaniljkräm efter smak och behag.

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping
Tel 010-223 40 00 · Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lanstyrelsen.se
www.lanstyrelsen.se/sodermanland